

destinálja. Voltairerel vallja, hogy jobb egy tévedést kiigazítani, mint egy új igazságot felfedezni. Szellemének alkata, mely az elemzésre, az igazság gyökeréig való behatolásra volt befejezve, erre a tanító, erre a nemzetnevelő munkára vezette őt. Egy igazi tanító, aki holtig tanul, de azért, hogy pazarul szórhassa lelki kincseit, tudományos ismereteit nemzete lelkének termőtalajába. Kora közvéleménye, mely őt mindenkinek nagybecsült Brassai bácsijává tette, helyesen becsülte az ő halhatatlan érdemeit s mi akkor járunk az igazság szellemében, ha epigon-voltunkat alázatosan beismerve, hálát adunk a Gondviselésnek, hogy őt a magyar kultúra vezetőjéül adta és imádkozunk, hogy bús nemzeti sorsunk viselésére ilyen őrállókat, ilyen prófétákat, ilyen nagy tanítókat adjon jövőben is.

Brassai emlékére.

(Ünnepi óda halálának 30 éves évfordulójára.)

— Irta: *Pálffi Márton.* —

1.

Ünnepre föl, te drága szent Sionnak
Síró harangja, csüggeteg kebel!
Mi lett belőlünk? — Hagyj békét e húrnak,
Mindenből az lesz, amit érdemel.
Rontásnak romlás csak a bére,
Egyébre gondolj, építésre.
Könnyben, vagy vérben — élet minden élet,
Csak sose sajnáld, ontsd a veritéket.

2.

Könnyből fohász, fohászból vértetesz lesz.
S a könny? — Hiában az se hullt soha.
Megváltó ostor kell az embereknek,
Az Úr csak a gyávákhoz mostoha,
A kishitűkhöz, csüggedőkhöz,
A benne bízni nem merőkhöz,
De jeleképpen szent szeretetének
Küld egy-egy Brassait a nemzedéknek.

3.

Hogy minek küldi? — Büszke fáklyafénynek,
Csillagsugárnak a nagy éjtszakán,
Bizonyoságnak, hogy akik másért éltek,

Élni csak azok éltek igazán.
Hogy minek küldte? — Trombitának,
Halott felrázó harsonának,
Hogy aki míg élt, csak tanított; intett,
Halóporában is tanítson minket!

4.

Ki és mi volt csak Brassai bácsi?
Egy koponya. Maga egész világ.
S egy érző szív, amelynek dobbanási
Éretted vertek, magyar ifjúság.
Csodás talány az idő kerekén,
Egy vénember, ki nem volt sose vén,
Hires tudós, a tudománya tenger,
Daróc alatt arany szív, aranyember.

5.

Ki és mi volt csak Brassai bácsi?
Tudós? Lehet. Belőle kitelik.
A mindenség sem éppen óriási,
S csöppenként minden hordó megtelik.
De mit használ a sok, ha másé,
A kölcsönkért tudás tudás-é?
Otthon forrt must a Brassai tudása,
Egy nemzet itta s lőn föltámadása.

6.

Száz éven át de nem élt itt hiába
„A tudománynak, elmésségnek és
A logikának ez a Góliáthja“.
Minden betűje nemzetépítés.
Mi csak vártunk a *delizsánkra*,
A *klavirmester* állt a sánkra,
Mi benn ültünk a boldog óra vártán,
Ő örként állott künn a hideg vártán.

7.

S hogy tanított! Belülről nő az ember
S csak fokról-fokra, tömni nem lehet.
A szikrát adja mindig csak a mester
S ne fújja-fújja folyton a tüzet.
Gyűjtson, ha szikra! Föl csak bátran,
Csak bizalom a koponyákban!
Ne várjon támaszt senki, mint a bálvány,
Álljon kiki a saját maga lábán.

8.

Álljon kiki keményen meg a lábán!
Nagy *praeceptor*, halljuk mi hangodat.
Ólomvitézid állnak még a vártán
S jaj, ha nem állnak, az a kárhozat.
Elvész a nép, ha tudományra
Se szomjas már, ha élni gyáva.
De örökélet van számára írva,
Ha megy amerre a *praeceptor* írta.

9.

Ahogy megírta, rája vall a festék,
Ahogy kötődik, Sokratesre vall,
A sava-borsa is mind görög termék,
Csak *ülni* nem tud: úgy látszik, magyar.
Huszáros merszű ötletember,
Ha látja, baj van, rajta, nyergel.
A betű neki nem kényelmes karszék,
Hajrá, legény, a táltosokból van még!

10.

A táltosokból, legény, mi maradt még?
A könny s az út, mely próbákhoz vezet.
Nem halljátok az Úr vérző keresztjét,
Hogy sír: Péter, szeretsz-e engemet?
Uram, ne kérdezz, látod lelkemet,
Megtántorodva is szerettelek.
Ha éhesen, ha rongyosan, ha fájón,
Állíts, Uram, ahova kellek s állom.

11.

Ünnepre föl, te drága szent Sionnak
Síró harangja, csüggeteg kebel.
Mi lett belőlünk? — Hagyj békét e húrnak,
A mestert kérdezd meg, hogy mit felel:
Meglesz mindennek, meg a bére.
Gondolj te csak az építésre.
Könnyben vagy vérben — élet minden élet,
Csak sose sajnáld a szent veritéket.

Emlékbeszéd

a kolozsvári temetőben levő síremlék előtt.

Dr. Boros György egyházi főjegyző beszéde a Magyar Unitárius Egyház nevében.

Ki munkásságban páratlan, dicsőségben fényes, szokatlanul hosszú életedet hazádnak és nemzetednek szenteléd: Brassai nagy lelke, idézlek! Szállj le ránk, jelenj meg köztünk, gyűjts régi féynél új szövétneket. Tanítsd meg az ifjút a hon szerelmére, az öregnek légy például, hogy az élet csak addig élet, míg napjait munkában éled.

Ime, kegyelet és hála, klasszikusan szép és komolyan fenséges síremléked elébe vezényelte újból nemzeted fiait és leányait. Megérettük, hogy olykor szükséges föllebbenteni a múlt idő fátyolát, hadd szóljanak hozzánk, ők, a megdicsőült lelkek, kik a földi leplet levetkezék és immár az örök élet boldogságát élvezik.

Jó nekünk itt észrevennünk, hogy bár porladoznak a tömör kőemlékek, mégis mindenik fölebb, a magasságba, a távoli messziségre irányítja figyelmünket. Jó nekünk Petőfivel szólnunk:

A szobrok a domború hant elején
Mind annyi betűi egy isteni lapnak.
Nagy gondolatit mikor olvasom én:
A sírba, a sírba az égbe ragadnak.

És tovább biztat a hit: ha ég és föld elmúlnak is, mi Istentől való isteni marad.

Ez az ember élettörténetének a kulcsa! Minden, valamiben érték és marandóság eleme rejlik, túl van azon ami, földi és romlandó. Ami isteni és örök fönn az égben és lenn a földön, a földre helyezett emberre van bízva itt. A lélek-szikrák szünetlenül keresik az alkalmas médiumot, hogy gyűjtsanak lángot, amely világít és melegít. A nagy lelkek az isteni erő teremtő munkáját végzik. Ez a munka ép annyira állandó és örök, mint maga az isteni lélek, akitől származik az erő. De egységes is, mert a tökéletesség értékét nem érintik az erő megnyilvánulásának változatai.